

Den högre utbildningen i Stockholm-Mälardalenregionen:

NULÄGE OCH UTMANINGAR

Stjärnbildning

Rapporten är framtagen av Mälardalsrådet
Text: Tom Petersson, Regionplanekontoret och Göran Reitberger, Reginova AB
Första utgåvan november 2009

Rapporten kan beställas via kansliet@malardalsradet.se
eller hämtas som pdf via www.malardalsradet.se

Förord

Stockholm-Mälardalenregionen är en kunskapsregion. Utbildning och forskning håller hög internationell klass, vi har en hög andel högutbildade och ett kunskapsintensivt näringsliv. Men regionen har också utmaningar. För att klara den globala konkurrensen där den kunskapsdrivna ekonomin spelar en allt större roll, krävs att vi fortsätter att vara en attraktiv kunskapsregion. Som låter människor växa och utvecklas och som kan locka hit människor från andra delar av världen.

Kunskapsregionen består av många delar och många aktörer, men få har överblicken och kan se hur systemets olika delar hänger ihop. Från grundskola till forskning och utveckling. Från bredd till spets. Från input till output och livslångt lärande.

Stjärnbildning är en kartläggning av kunskapsregionens utmaningar och en ansats till att se hur systemets olika delar hänger ihop. Ett första steg i Stjärnbildning handlar om att tillsammans med aktörerna i regionen skapa en gemensam bild över hur kunskapsregionen ser ut och vilka utmaningar Stockholm-Mälardalenregionen som kunskapsregion står inför. Att tydligare definiera våra styrkor – och att hitta våra svagheter. Att se strukturerna i vår egen stjärnbild – i vårt eget regionala bildningssystem.

Ett av de teman som belyses i Stjärnbildning är den högre utbildningen. De andra temana är grund- och gymnasieskola, matchning mellan utbildning och arbetsmarknad och FoU och innovationer.

Stockholm-Mälardalenregionen har en hög andel högutbildade, 42 procent, att jämföras med snittet i Sverige som ligger på 36 procent. I regionen finns 1/3 av landets studenter och nära hälften av forskningen inom svenska universitet och högskolor.

Sammantaget finns det 25 universitet och högskolor i Stockholm-Mälardalenregionen. I rapporten har vi valt att ta med universiteten och de större högskolorna då vi sökt att besvara ett antal frågeställningar om den högre utbildningens omfattning och potential i regionen. Varifrån kommer studenterna? Var börjar de sina studier? Vad studerar de? Slutför de sina studier?

Elisabet Blaus Rendahl, Stockholms Akademiska Forum, Tom Pettersson, Regionplanekontoret, Nicke Grundberg, SSCO och Ingegerd Palmér, Mälardalens högskola har deltagit i en arbetsgrupp för att identifiera frågeställningarna. Tom Pettersson, Regionplanekontoret och Göran Reitberger, Reginova har författat rapporten och Maria Nimvik Stern, Mälardalsrådet, har koordinerat arbetet.

Stockholm-Mälardalenregionen 24 november 2009

Anna Lundgren
Generalsekreterare Mälardalsrådet

Den högre utbildningen i Stockholm-Mälardalenregionen: NULÄGE OCH UTMANINGAR

*Kunskapens utveckling och spridning är nyckeln till
utvecklingskraft och omställningsförmåga i en ekonomi.*

Globaliseringsrådet 2009.

Idag är samstämmigheten stor om att den enskilt viktigaste faktorn för långsiktig ekonomisk tillväxt – inom ett land, en region eller till och med ett företag – är humankapitalet. Att öka invånarnas, eller de anställdas, samlade kunskaper och förmågor är således av yttersta betydelse för den internationella konkurrenskraften. En regions humankapital brukar likställas med den generella utbildningsnivån i regionen ifråga. Det finns således tydliga samband mellan andelen universitetsutbildade och en regions förmåga till långsiktig tillväxt.

Vi vet också att företagsetableringar och nya arbetstillfällen tenderar att koncentreras till regioner med en hög andel högutbildade. Eftersom storstadsregioner dessutom har en förmåga att attrahera högutbildade, tillförs i förlängningen dessa regioner ytterligare humankapital, vilket i sin tur ger upphov till nya företagsetableringar i en kontinuerlig positiv tillväxtspirall. Det finns således all anledning

att Stockholm-Mälardalenregionen på allvar tar sig an frågan om hur vi gemensamt och långsiktigt ska öka humankapitalet i regionen. Det är troligtvis den mest avgörande utmaningen för att säkerställa långsiktigt hållbar tillväxt.

Syftet med denna korta genomgång av nuläget avseende den högre utbildningen i Stockholm-Mälardalenregionen är att ge ett underlag för fortsatta diskussioner kring denna viktiga fråga. Det är också viktigt att påpeka att diskussionerna och samtalen måste omsättas i konkret handling, och det relativt snart. Konkurrensen om de högutbildade, om ”talangerna”, ökar snabbt i takt med att ekonomin blir allt mer globaliserad. Det handlar emellertid inte bara om att Stockholm-Mälardalenregionen och Sverige behöver ett inflöde av studenter och högutbildade. Vi måste också få fler ungdomar i regionen att läsa vidare på högskoleutbildningar och samtidigt höja kvaliteten inom hela utbildningssystemet.

Att lösa samhällets behov av högutbildade är en mycket komplex fråga, inte minst om vi anlägger ett långsiktigt perspektiv. Det finns en lång rad olika åtgärder som kan och bör vidtas samtidigt som antalet aktörer – inom både den offentliga och privata sektorn – är mycket stort. Men att frågan är komplex och kräver ett långsiktigt och stort engagemang från aktörerna får inte medföra att vi undviker den.

I detta underlag beskriver vi vissa aspekter av den högre utbildningen i Stockholm-Mälarenregionen. Vi tror att det finns en poäng med att göra en jämförande beskrivning på regional nivå där både likheter och skillnader – till exempel mellan lärosätena – lyfts fram och diskuteras. Om man ser på frågan om högre utbildning i det regionala perspektivet framkommer tydligt hur de olika lärosätena snarare kompletterar varandra än är varandras konkurrenter. Att samverka och samarbeta borde vara en strategi som är gynnsam för alla, inte minst för samhället i stort.

Den expansiva Stockholm-Mälarenregionen

Befolkningen i vissa delar av Stockholm-Mälarenregionen, särskilt i Stockholms län, har under de senaste åren ökat snabbt. Prognoserna fram till 2030 och ända fram till 2050 pekar på en fortsatt kraftig befolkningsökning. Idag bor det cirka 3 miljoner människor i de 5 län som utgör Stockholm-Mälarenregionen. År 2030 beräknas befolkningen ha vuxit med drygt 600 000 människor och till år 2050 med ytterligare nästan 500 000 människor. Stockholm-Mälarenregionen beräknas då ha drygt 4,1 miljoner invånare. Befolkningsökningen är dock mycket ojämnt fördelad inom storregionen. Drygt 80 % av befolkningsökningen fram till 2030 beräknas ske inom Stockholms län.

Tabell 1. Befolkningsutvecklingen fram till år 2050

Län	2005	2030	2050	Förändring t 2030	Förändring t 2050
Stockholms län	1 890 000	2 425 000	2 789 000	+ 535 000	+ 899 000
Uppsala	304 000	361 000	399 000	+ 57 000	+ 95 000
Södermanland	262 000	297 000	331 000	+ 35 000	+ 69 000
Örebro	274 000	280 000	282 000	+ 6 000	+ 8 000
Västmanland	261 000	289 000	318 000	+ 28 000	+ 57 000
Mälarenregionen	2 991 000	3 652 000	4 119 000	+ 661 000	+ 1 128 000
Gävleborg	276 000	258 000	248 000	-18 000	-28 000
Östergötland	416 000	444 000	460 000	+ 28 000	+ 44 000
Östra Mellansverige	3 683 000	4 400 000	4 827 000	+ 670 000	+ 1 144 000

*Befolkning 2005-2030-2050, alternativ Hög.
Källa: Regionplanekontoret.*

*Anm. Mälarenregionen = Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro och Västmanlands län.
Östra Mellansverige = Stockholms, Uppsala, Gävleborgs, Södermanlands, Östergötlands, Örebro och Västmanlands län.*

Samtidigt förväntas också den regionala arbetsmarknadens förändring mot en mer kunskapsintensiv produktion av tjänster och varor att fortsätta. Vi har under de senaste 20-30 åren sett Stockholm-Mälaren regionen leda den svenska ekonomins omvandling från tillverknings- till tjänstesamhälle och mycket talar för att regionen kommer fortsätta att vara i täten för denna utveckling. Fram till år 2030 beräknas det totala antalet förvärvsarbetande i enbart Stockholmsregionen öka med närmare 200 000 personer. Det är framför allt efterfrågan på de med minst treårig eftergymnasial utbildning som kommer att öka (cirka 220 000 personer) men samtidigt ökar efterfrågan också på de som genomgått yrkesinriktade utbildningar (cirka 70 000 personer).

Dessa strukturella förändringar av det svenska samhället ställer naturligtvis stora krav på anpassning och omställning av systemet för den högre utbildningen. Det är en av flera stora utmaningar som Stockholm-Mälarenregionen måste ta sig an.

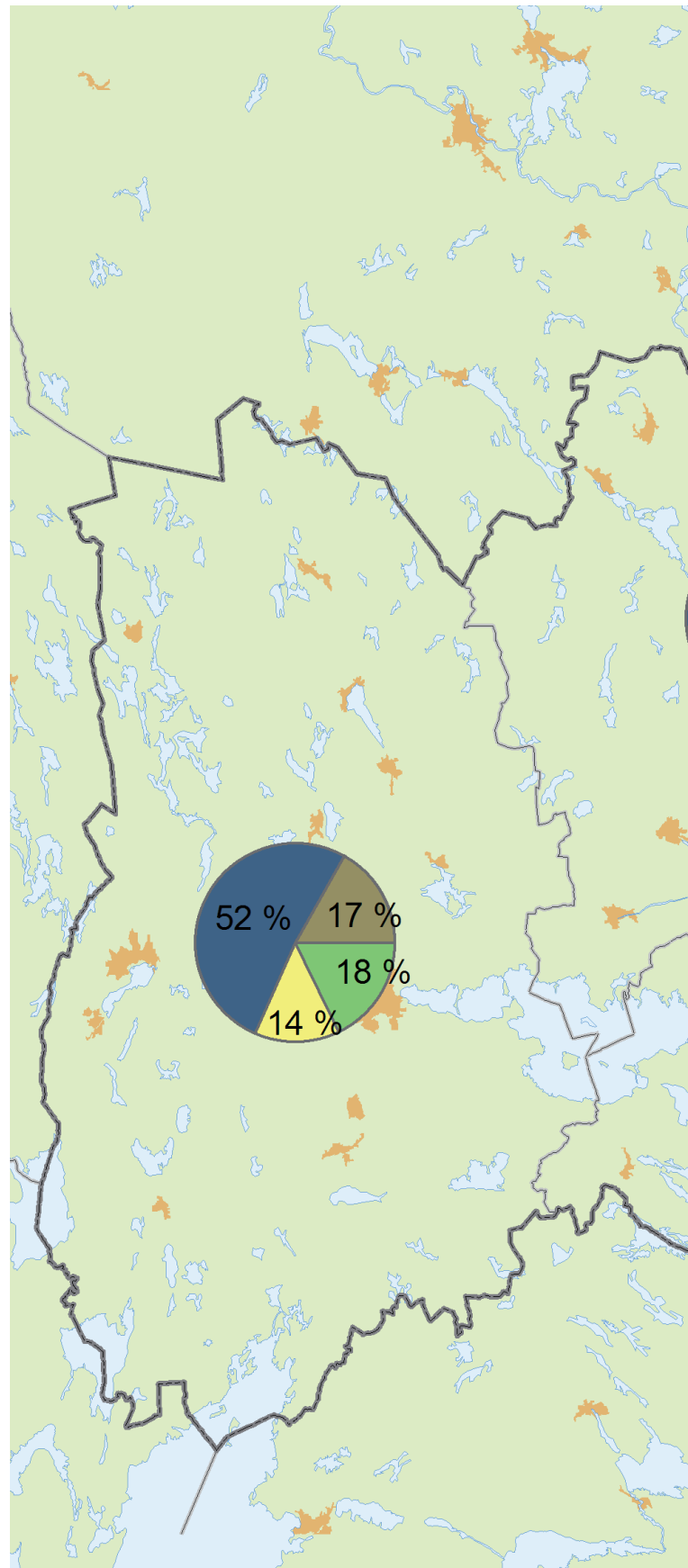
Utbildningsnivåer i Stockholm-Mälardalenregionen

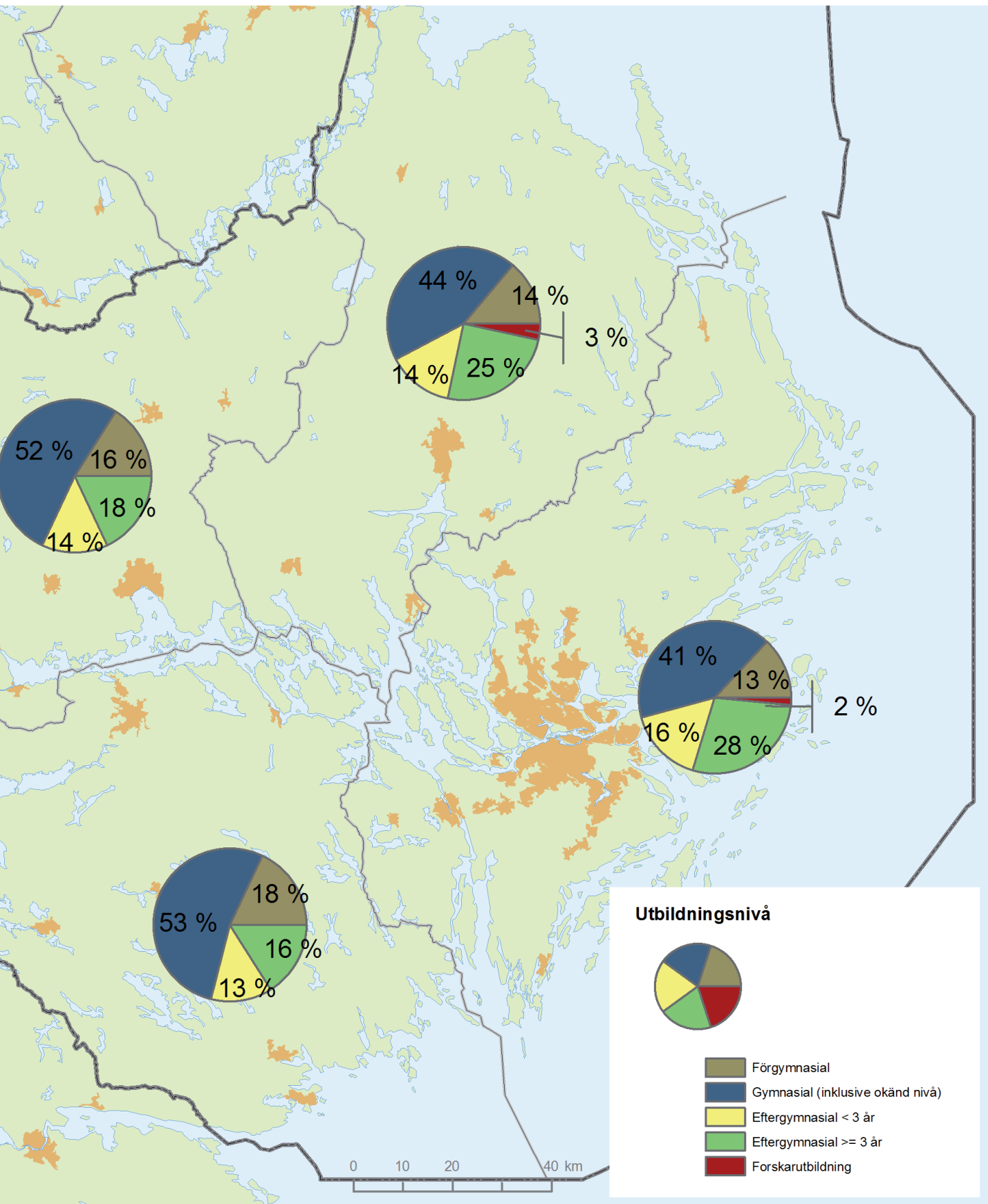
I Stockholm-Mälardalenregionen bor idag ganska precis en tredjedel, eller 33,4 %, av Sveriges befolkning. I relation till övriga Sverige är utbildningsnivån bland befolkningen i åldrarna 25-64 år högre i Stockholm-Mälardalenregionen. Om vi delar in utbildningarna i fem nivåer – förgymnasial, gymnasial, eftergymnasial < 3 år, eftergymnasial > 3 år och forskarutbildning – kan vi konstatera att på riksnivå har 36 % av befolkningen genomgått någon form av högre utbildning, det vill säga minst eftergymnasial utbildning. I Stockholm-Mälardalenregionen är motsvarande andel 42 %.

Utbildningsnivån inom Stockholm-Mälardalenregionen är allra högst i Stockholms län med 46 % högutbildade följt av Uppsala län med 43 % högutbildade. Övriga tre län ligger alla under riksgenomsnittet; Örebro län och Västmanlands län med 33 % högutbildade och Södermanlands län med 29 % högutbildade. Ur ett storregionalt perspektiv, där Stockholm-Mälardalenregionen med förbättrade kommunikationer och förkortade res-tider blir en alltmer integrerad arbetsmarknad, är det viktigt att understryka den stora potential som finns för att tillföra ytterligare högutbildade i alla fem länen.

En tredjedel av de studerande men nära hälften av forskningen i Stockholm-Mälardalenregionen

I Stockholm-Mälardalenregionen finns också ungefär en tredjedel av de studerande vid de svenska högskolorna och ungefär en tredjedel av alla examina inom det svenska högskolesystemet tas vid högskolor i regionen. Om vi däremot också tar hänsyn till forskarutbildningen i beskrivningen blir Stockholm-Mälardalenregionens betydelse betydligt större. Nästan hälften av alla Sveriges forskarstuderande (46,5 %) finns vid regionens högskolor och ser vi enbart på de utländska forskarstuderande så växer andelen till 53,5 %. Det är därför inte förvånande att också nära hälften av all den forskning som sker inom de svenska högskolorna görs inom vår region.

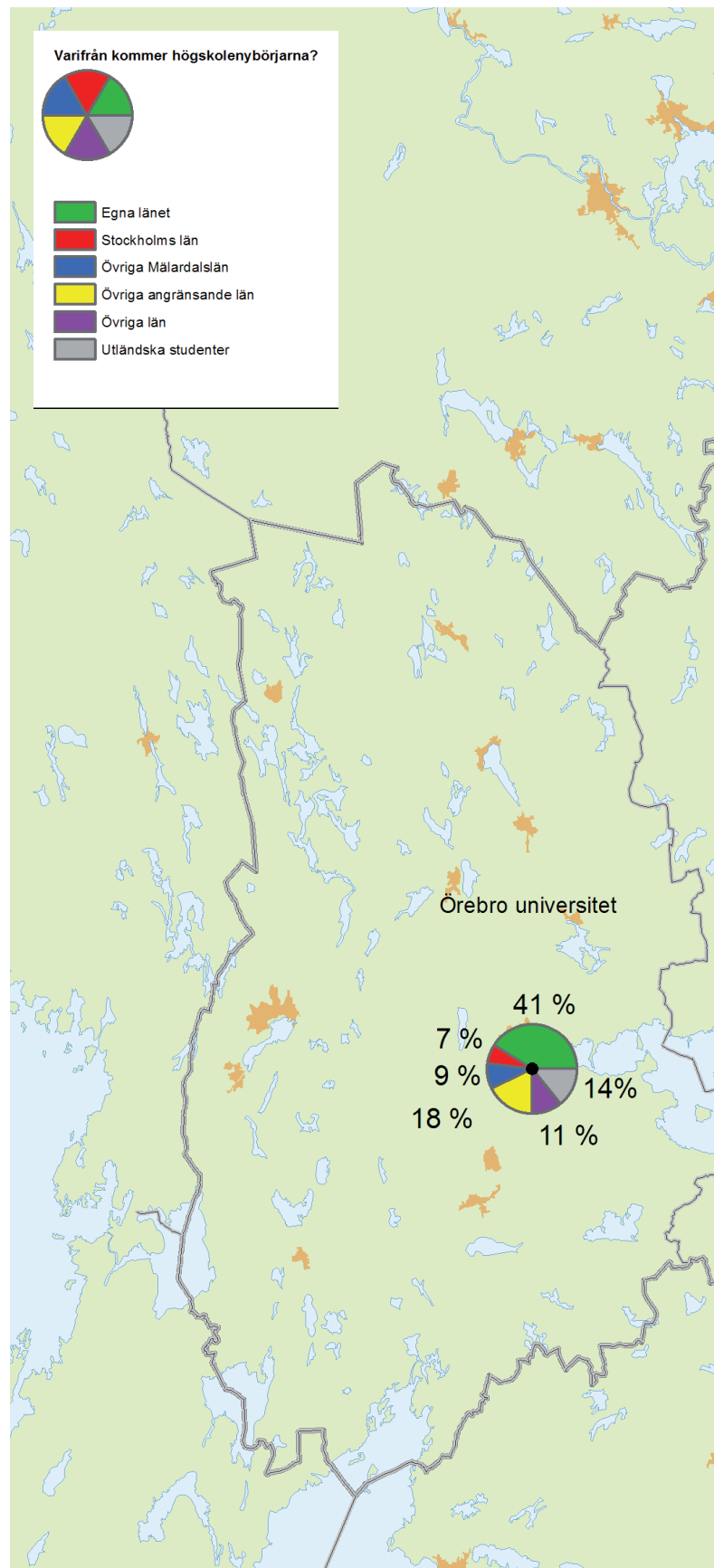

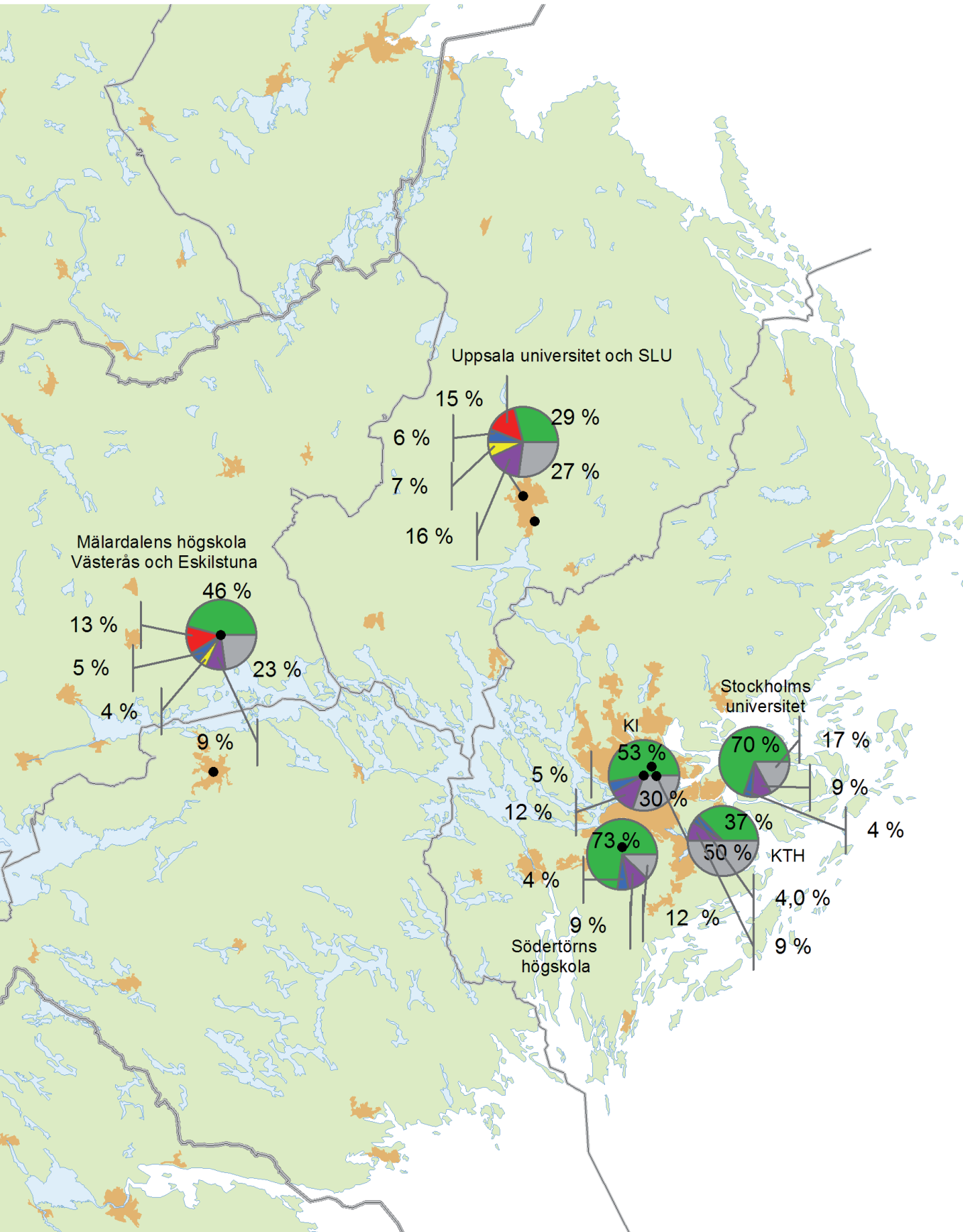
Varifrån kommer nybörjarna vid regionens lärosäten?

Högskolor och universitet är mycket viktiga ur ett samhällsekonomiskt och regionalt perspektiv, därom är alla överens. Ett universitet eller en högskola förbättrar en regions attraktivitet och bidrar på olika sätt till långsiktig ekonomisk tillväxt. Expansionen av högskolesystemet på 1990-talet var starkt kopplad till den djupa ekonomiska lågkonjunkturen. Det fanns en tydlig regionalpolitisk dimension i expansionen och en uttalad ambition var att förbättra tillgängligheten till högskolestudier för ungdomar även i regioner med traditionellt sett färre högutbildade. De traditionella universitetsorterna kompletterades nu genom att nya lärosäten, eller delar därav, etablerades på många nya orter.

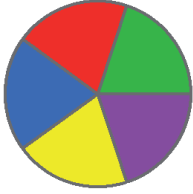
Lärosätena i Stockholm-Mälardalregionen hämtar en stor del av sina studenter från det ”egna” länet. I två av de stora lärosätena i Stockholms län, Stockholms universitet och Södertörns högskola, består drygt 70 % av högskolenybörjarna av studerande från länet. 41 % av nybörjarna vid Örebro universitet och 46 % av nybörjarna vid Mälardalens högskola kommer från det egna länet. KTH och Uppsala universitet utgör undantagen från detta mönster av stark lokal/regional rekrytering av högskolenybörjare. 37 % av nybörjarna vid KTH och endast 29 % av nybörjarna vid Uppsala universitet kommer från de egna länen. Den låga andelen för Uppsala universitet beror naturligtvis på att lärosätet, i likhet med andra äldre universitet, i första hand och under en mycket lång tidsperiod varit beroende av en nationell rekrytering till sina utbildningar.

Om vi slår samman Stockholm-Mälardalregionen och räknar in högskolenybörjarna från alla fem länen kvarstår de stora skillnaderna mellan lärosätena. I ”botten” ligger KTH som rekryterar 41 % av sina nya studenter från Stockholm-Mälardalregionen, sedan följer Uppsala universitet (50 %), Örebro universitet (57 %), Mälardalens högskola (64 %), Stockholms universitet (74 %) och slutligen Södertörns högskola (78 %).

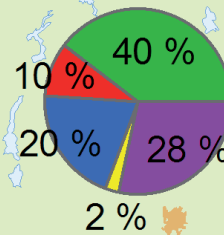

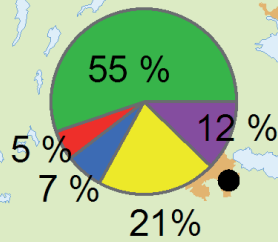
Var börjar studenterna sina akademiska studier?

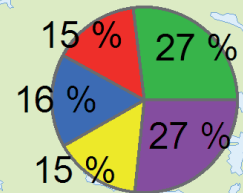
- Högskolor i egna länet
- Stockholms högskolor
- Övriga högskolor i Mälardalen
- Högskolor i angränsande län (utom Mälardalen)
- Övriga högskolor

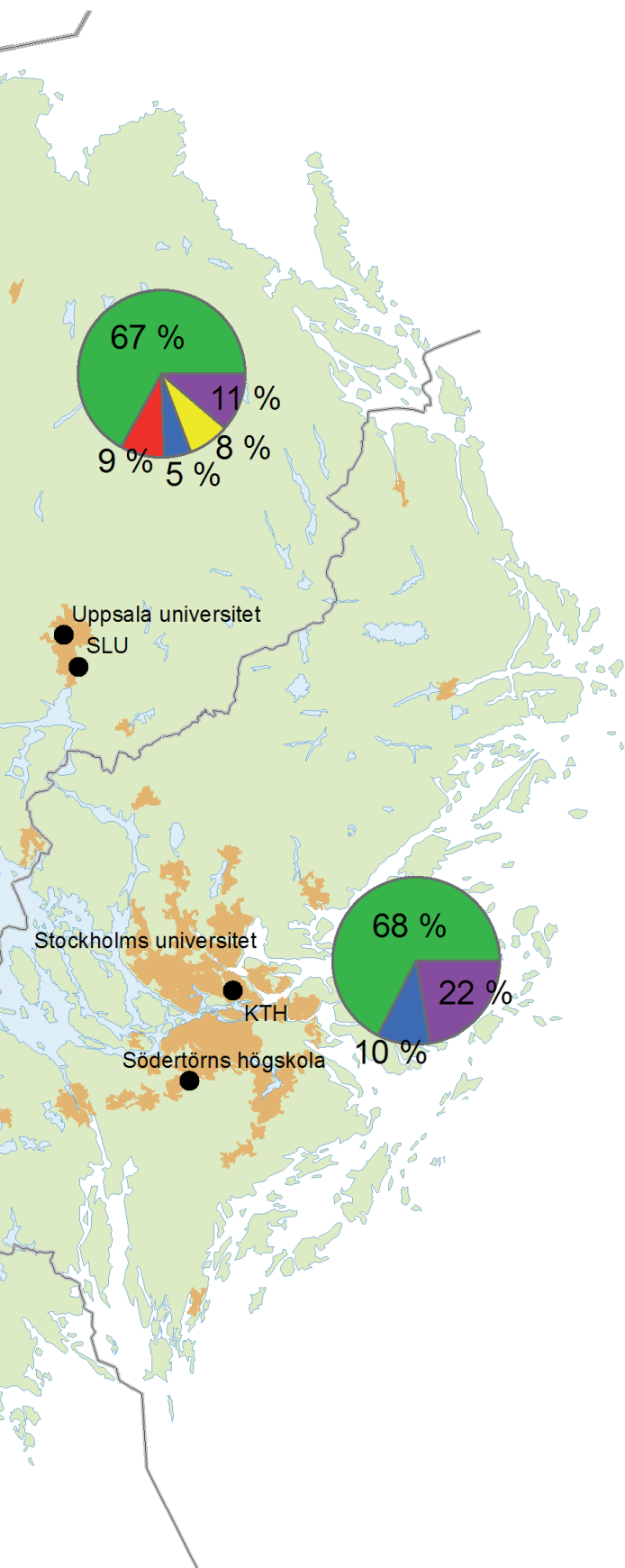
Mälardalens högskola
Västerås

Örebro universitet

Mälardalens högskola
Eskilstuna

En ökad grad av internationalisering av utbildningssystemet ses ofta som en positiv omständighet. Ett sätt (av många) att mäta internationaliseringen är att se hur stor del av studenterna som rekryteras från utlandet. De internationella studenterna är allra flest vid KTH, där mer än hälften av de nya studenterna kommer från utlandet. Sedan följer Uppsala universitet med 27 % utländska nybörjare och Mälardalens högskola med 23 %. Övriga tre högskolor har alla mindre än 20 % utländska nya studenter (Stockholms universitet 17 %, Örebro universitet 14 % och Södertörns högskola 12 %).

Var börjar studenterna i Stockholm-Mälardalensregionen sina högre studier?

Ett annat sätt att beskriva det lokala eller regionala perspektivet på den högre utbildningen är att se på var studenterna i respektive län börjar sina högskolestudier. Detta ger också indikationer på hur viktig tillgängligheten är för att få fler ungdomar intresserade av högre studier, vilket ju i sig är en viktig målsättning. Vi vet utifrån tidigare studier att det fysiska avståndet, eller snarare restiden (och i viss mån även reskostnaden eftersom studenter tillhör en "låglönekategori"), kan vara en avgörande faktor i de individuella besluten om att läsa på universitetsnivå eller inte.

Samtidigt är andelen studenter som väljer lärosätet i det egna länet en indikator på lärosätets attraktivitet och kvalitet, förutsatt att studenterna har förmågan att avgöra detta. Här syns ett tydligt mönster där två tredjedelar av ungdomarna i Stockholms län och Uppsala län väljer ett lärosäte i det egna länet. Sedan följer Örebro län med 55 % som väljer att studera vid Örebro universitet, Västmanlands län där 40 % väljer att studera vid Mälardalens högskola och slutligen Södermanlands län där 27 % också väljer Mälardalens högskola.

Vi kan också här urskilja strömmarna av studenter inom Stockholm-Mälardalensregionen. Ungefär 10 %

av ungdomarna i Stockholms län väljer ett lärosäte utanför det egna länet men inom Stockholm-Mälardalenregionen. De allra flesta av dessa väljer i sin tur Uppsala universitet (cirka 500 stycken en "vanlig" hösttermin). En rörelse i motsvarande riktning, från de andra länen in till Stockholms län men också Uppsala län, är också påtaglig. Även i detta avseende är det tydligt att de äldre universitetsorterna, med Uppsala och Stockholm i spetsen, men också Linköping och Lund, har en förmåga att attrahera studenter från Stockholm-Mälardalenregionen.

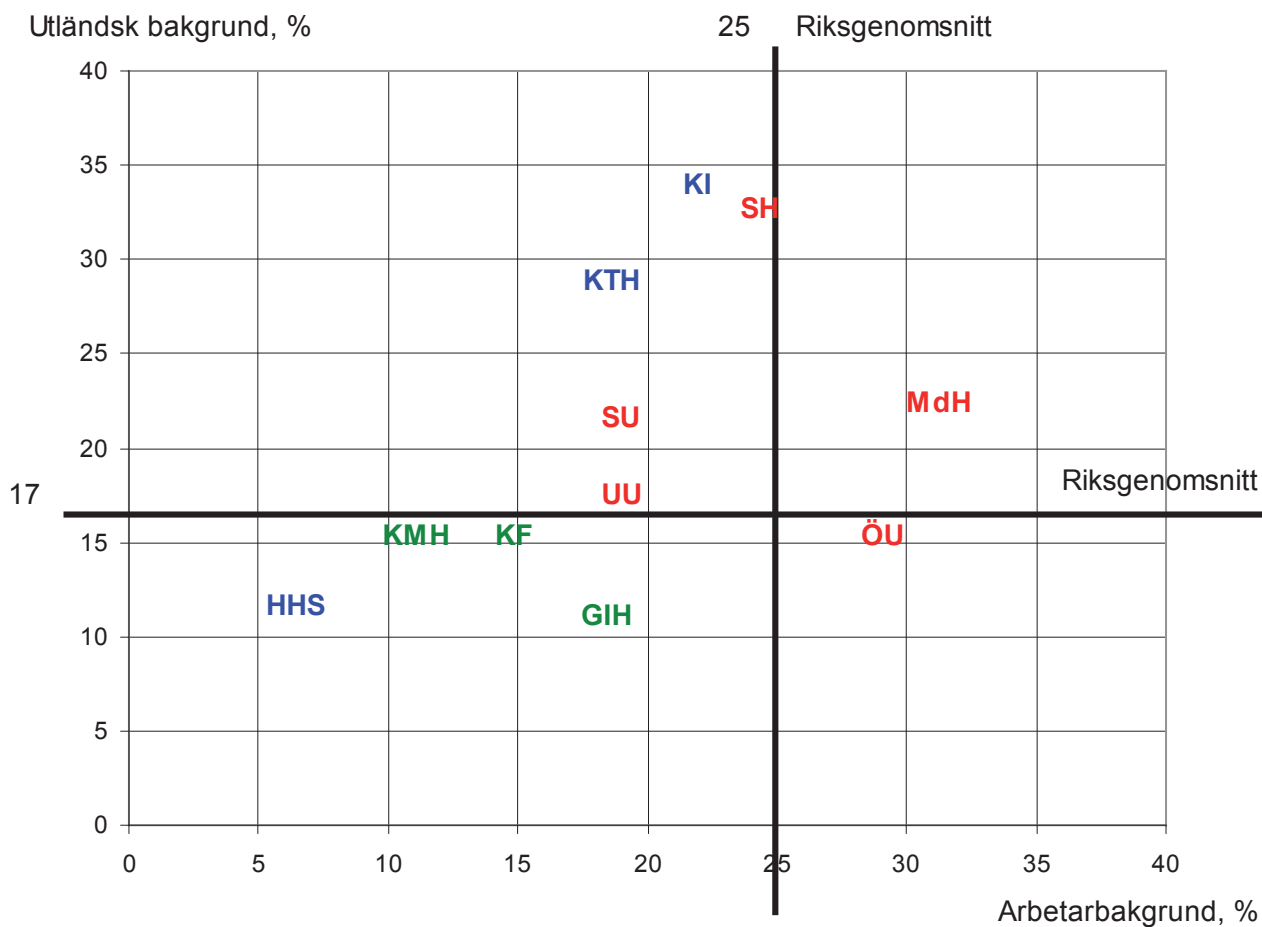
Högskolenyborjarnas sociala och ekonomiska bakgrunder

För att tillgodose den ökade efterfrågan på högutbildad arbetskraft som förväntas uppstå i Stockholm-Mälardalenregionen är det viktigt att det sker en bredare rekrytering än vad som hittills varit fallet i Sverige. Vi vet att inom många kommuner med goda ekonomiska förutsättningar presterar ungdomarna bra resultat på grundskola och gymnasium och många går också vidare till studier på universitetsnivå. Men vi vet också att i andra kommuner är förhållandena de motsatta. För att ta Stockholms län som ett exempel så skiljer det oerhört mycket i övergångsfrekvens mellan olika kommuner. I Täby, Lidingö och Danderyd är övergångsfrekvensen sedan lång tid klart över, mellan 20 och 30 procentenheter, riksgenomsnittet på drygt 40 %. I andra kommuner, som Norrtälje, Södertälje och Haninge, ligger den däremot 5-10 procentenheter under riksgenomsnittet.

När vi jämför lärosätena i Stockholm-Mälardalenregionen med avseende på högskolenyborjarnas socioekonomiska bakgrund framträder intressanta resultat. För tydlighetens skull ska det också noteras att följande resultat endast avser svenska högskolenyborjare. Om vi börjar med andelen nyborjarstudenter med utländsk bakgrund, det vill säga personer som är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands, så är riksgenomsnittet 17 %.

Södertörns högskola är antagligen det lärosäte i Sverige som blivit mest omtalat för att bedriva framgångsrik studentrekrytering från så kallade studieovana miljöer och grupper av den svenska befolkningen. 33 % av de nya studenterna vid Södertörns högskola har utländsk bakgrund, och trenden är fortsatt stigande. Också vid KTH har en stor andel utländsk bakgrund (29 %) medan andelen vid de övriga lärosätena i Stockholm-Mälardalenregionen är något lägre (Mälardalens högskola 23 %, Stockholms universitet 22 %, Uppsala universitet och Örebro universitet 16%).

Högskolornas positioner i ”kvadranter”: Utländsk bakgrund, Arbetarbakgrund

Anm. Med utländsk bakgrund avses personer upp till 34 år som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands. Med arbetarbakgrund avses personer upp till 34 år som kommer från arbetarhem enligt den socioekonomiska indelning som används av SCB. Med högskoleutbildade föräldrar avses personer upp till 34 år som kommer från en hemmiljö där minst en av föräldrarna har minst 3-årig högskoleutbildning.

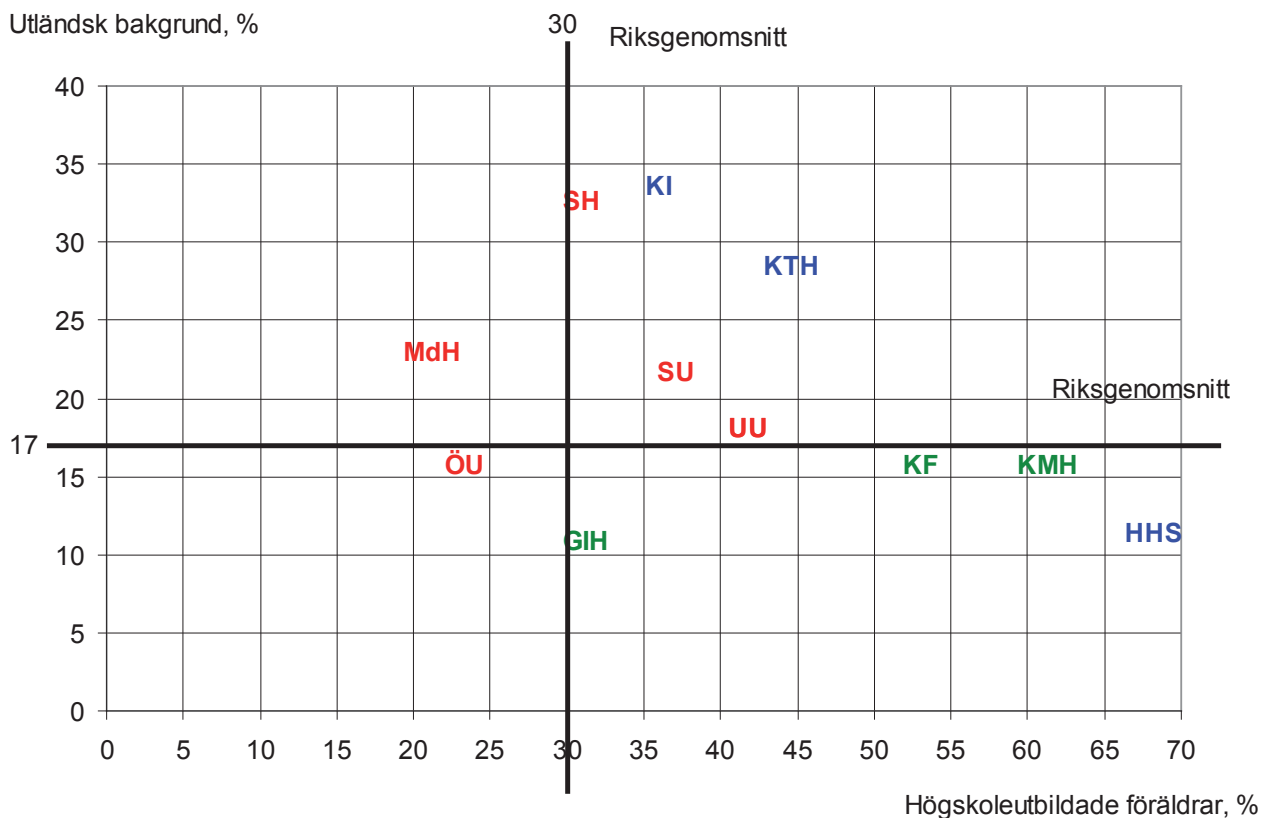
Om vi också lägger in andelen nybörjarstudenter med arbetarbakgrund i analysen, det vill säga personer som kommer från arbetarhem, framträder också intressanta skillnader i en sammanhållen regional analys. 25 % av alla nybörjarstudenter i Sverige kommer från så kallade arbetarhem. Både Mälardalens högskola (31 %) och Örebro universitet (29 %) ligger klart över riksgenomsnittet medan KTH (18 %), Uppsala universitet (19 %) och Stockholms universitet (19 %) ligger klart under.

Om vi sedan fortsätter med att beskriva nybörjarstudenter med högskoleutbildade föräldrar – det vill säga studenter med minst en högskoleutbildad förälder, kan vi först konstatera att riksgenomsnittet är 30 %. I detta avseende har KTH (43 %) och Uppsala universitet (41 %) högst andel nybörjarstudenter av denna kategori. Stockholms universitet (37 %) och

Södertörns högskola (30 %) utgör en mellankategori i detta avseende medan både Örebro universitet (23 %) och Mälardalens högskola (20 %) ligger klart under riksgenomsnittet.

Vi har redan konstaterat att en breddad rekrytering är en förutsättning för att Stockholm-Mälardalensregionen ska kunna möta den framtida efterfrågan på högutbildade. Ur detta perspektiv är flera av lärosätena i regionen mycket framgångsrika. Men också ur ett integrationsperspektiv, för att regionen ska kunna vara en sammanhållen region för alla kategorier av människor, och där de sociala spänningarna minimeras, fyller lärosätena en mycket viktig funktion. Det är också ur ett samlat storregionalt perspektiv som komplementariteterna mellan de olika lärosätena framträder, där varje lärosäte spelar sin specifika roll.

Högskolornas positioner i ”kvadranter”: Utländsk bakgrund, Högskoleutbildade föräldrar

Kan effektiviteten bland lärosätena i Stockholm-Mälarenregionen ökas?

Det finns en allmänt utbredd uppfattning om att det tar alldeles för lång tid för studenterna att genomföra sina utbildningar, och att det måste genomföras åtgärder som stimulerar/tvingar studenterna att klara sina examina snabbare. En förbättrad genomströmning med bibehållen, eller ännu hellre ökad, kvalitet i utbildningarna är också det en mycket komplex fråga. Vi kan börja med att konstatera att den samlade "utbildningsmixen" för lärosätena i Stockholm-Mälarenregionen faktiskt inte skiljer sig särskilt mycket från den nationella. Ungefär hälften av helårsprestationerna inom den högre utbildningen avser utbildningar inom samhällsvetenskap, humaniora, juridik och konstnärliga ämnen. En fjärdedel vardera presteras inom ämnesområdena teknik och natur och den sista fjärdelen inom medicin, vård och undervisning.

Tabell 2. Utbildningsmixen bland lärosätena i Stockholm-Mälarenregionen respektive övriga landet, helårsprestationer

Ämne	Stockholm-Mälarenregionen	Övriga landet
Teknik, natur	27,4 %	29,9 %
Medicin, vård, undervisning	23,2 %	26,6 %
Samhällsvetenskap, humaniora, juridik, konstnärliga	49,4 %	44,5 %

Källa: Högskoleverket och Regionplanekontoret.

Om vi sedan tittar närmare på hur genomströmningen vid respektive lärosäte ser ut kan vi konstatera att det föreligger tydliga skillnader (se tabell 3). Ungefär två tredjedelar av de studenter som påbörjar en utbildning tar en examen eller uppnår 180 högskolepoäng (en vanlig definition på ”högutbildad”) inom sju år¹. Denna andel har varit relativt konstant under de senaste åren. Inte oväntat ligger KI och KTH i topp i en sådan jämförelse, vilket till stor del kan förklaras med en mycket hög andel programstudenter. Enligt statistik från SCB tar ungefär 80 % av programstudenterna i landet examen, eller har nått minst 180 poäng, inom sju år medan bara 20 % av de som läst fristående kurser uppnått samma prestation på motsvarande tid. KTH kan också jämföras med Chalmers i Göteborg. Chalmers avvikelsetal ligger mellan +9 och +11 under samma tidsperiod som KTHs endast ligger på +2 till +7.

Uppsala universitets positiva avvikelse från riksgenomsnittet blir mindre iögonfallande om man jämför med andra äldre och brett inriktade universitet i

Sverige. Universiteten i Lund, Umeå och Linköping ligger alla över riksgenomsnittet. Stockholms negativa avvikelse kan i viss mån förklaras av att cirka 40 % av nybörjarna läser fristående kurser och inte program. En stor del av nybörjarna är också äldre, över 35 år, och redan etablerade på arbetsmarknaden. Dessa läser kurser i första hand för vidareutbildning, inte för att ta poäng eller en examen.

Vid Örebro universitet och Södertörns högskola har andelen nybörjare som läser fristående kurser minskat väsentligt under de senaste fem åren, från 60-70 % till 40-50 %. Det ökade inslaget av programlagd utbildning borde om några år också synas i en ökad genomströmning. Vid Mälardalens högskola har andelen programlagd utbildning konstant varit kring 40 %. Om man jämför Örebro universitet och Mälardalens högskola med liknande lärosäten – i Örebro fall Karlstad universitet, Växjö universitet och Mittuniversitetet, och i Mälardalens högskolas fall Jönköpings högskola och Blekinge tekniska högskola – blir avvikelserna mindre slående. Det finns

Tabell 3. Examen eller 180 poäng inom sju läsår, avvikelser från riksgenomsnitt

Lärosäte	Nybörjarår				
	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02
KI	+7	+4	+7	+11	+18
KTH	+2	+4	+6	+7	+7
Uppsala universitet	+3	+4	+7	+5	+6
Örebro universitet	+2	+4	+2	0	-1
Mälardalens högskola	-4	-3	-5	-6	-3
Södertörns högskola	-4	-3	-6	-4	-7
Stockholms universitet, exkl. LHS	-6	-8	-8	-8	-7
Riksgenomsnitt	64	67	67	67	66

Källa: Högskoleverket och Regionplanekontoret.

Anm. En student som påbörjat sina studier vid t.ex. Mälardalens högskola och sedan fortsätter läsa vid Stockholms universitet och där tar examen/poäng, tillgodoräknas Mälardalens högskola.

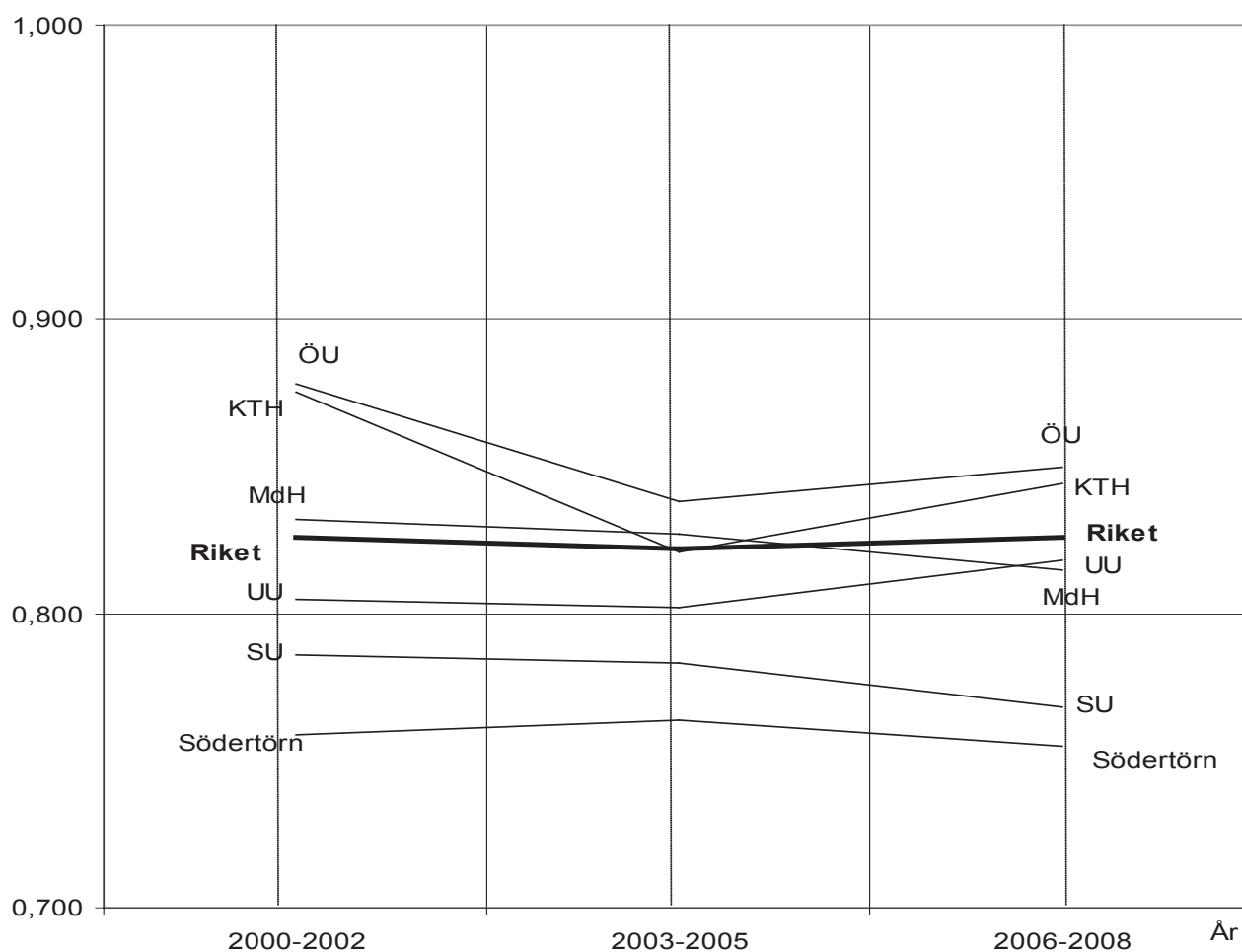
en påtaglig ”åldersfaktor”, det vill säga ju längre ett lärosäte varit etablerat, desto bättre genomströmning.

Om vi sedan använder den indikator på effektivitet som Högskoleverket använder – helårsprestation per helårsstudent – framkommer också intressanta skillnader mellan lärosätena i Stockholm-Mälardalenregionen. Enligt detta mått ligger Örebro universitet och KTH i topp, och är de enda lärosätena som presterar bättre än riksgenomsnittet. Återigen hittar vi Stockholms universitet och Södertörns högskola i

botten. En förklaring till det sistnämnda är återigen den höga andelen studenter som läser fristående kurser vid dessa två lärosäten, och för Stockholms universitets fall de många studenterna som läser utan direkt målsättning att klara ett visst antal poäng eller ta examen.

¹180 poäng motsvarar 120 enligt det tidigare sättet att räkna högskolepoäng. En veckas heltidsstudier motsvarar idag 1,5 högskolepoäng.

Relationstal helårsprestation per helårsstudent

Slutsatser

Stockholm-Mälarenregionen står inför stora förändringar under de kommande åren. Regionen är redan nu landets starkaste ekonomiska region och mycket – inte minst den prognostiserade kraftiga befolkningsökningen – talar för en fortsatt stark position i den svenska ekonomin. Högskolesystemet spelar en avgörande roll för hur väl Stockholm-Mälarenregionen lyckas nå en långsiktigt hållbar tillväxt och hur attraktiv och konkurrenskraftig regionen kommer att vara i ett internationellt perspektiv.

Denna korta genomgång av Stockholm-Mälarenregionen pekar på att flera av de enskilda lärosätena i hög grad är beroende av det geografiska närområdet för sin studentrekrytering medan andra har en större andel nationell och internationell rekrytering.

Det finns också betydande skillnader i studenternas ekonomiska och sociala bakgrund mellan de olika lärosätena.

Ur ett sammanhållet storregionalt perspektiv är det därför värt att understryka att det finns stora potentiella komplementariteter mellan regionens lärosäten som kan och bör utnyttjas i större utsträckning än vad som kanske är fallet idag. För att kunna tillgodose regionens växande behov av högutbildad arbetskraft, som bör ses mot bakgrund av en ökande internationell konkurrens om just högutbildade, är det viktigt att alla aktörer i regionen, inte bara de enskilda lärosätena utan också arbetsgivare inom privat och offentlig sektor och andra aktörer, samverkar för att kunna utnyttja den fulla potentialen.

I ett nationellt perspektiv har Stockholm-Mälardalregionen den mest högutbildade befolkningen. Ungefär en tredjedel av landets studenter och uppemot hälften av landets forskarstuderande bedriver sina studier här. Regionens lärosäten erbjuder en bred palett av olika profiler och inriktningar. Somliga lärosäten rekryterar studenter i första hand från närområdet, medan andra attraherar studenter från hela landet och utlandet. Lärosätena kompletterar alltså varandra snarare än konkurrerar. Detta är den bild som den här rapportens kartläggning av den högre utbildningen i Stockholm-Mälardalregionen förmedlar.

Trots detta goda utgångsläge måste andelen högskoleutbildade öka för att regionen ska kunna fortsätta att utveckla sitt kunskapsinriktade näringsliv och stärka sin konkurrenskraft. Den största utmaningen består i att öka övergångsfrekvensen till högre utbildning generellt genom en bredare rekrytering.

Mälardalsrådet, Hantverkargatan 3H, 105 35 Stockholm
Tel 08-508 290 03 Fax 08-508 295 58
kansliet@malardalsradet.se • www.malardalsradet.se